

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	1	2	3
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester

(2053)

GEOGRAPHY (In all Mediums)

(Physical Geography—II (Climatology & Oceanography))

Paper : III

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note :—(1) Attempt **FIVE** questions in all. Question No. 1 is compulsory. Select **ONE** question from each of the **four** units. Credit will be given for suitable maps/diagrams and examples. Students can use unmarked/transparent stencils of the world/country and coloured pen/pencil.

(2) For USOL/Reappear/Improvement candidate(s) who have not been assessed earlier for Internal Assessment, the question paper(s) in their case shall be of maximum marks allotted to the paper(s) concerned.

1. Attempt any **TEN** in about **25** words each :

- (a) Explain the terms, "Climatology and Meteorology".
- (b) Inversion of temperature.
- (c) Mean daily temperature and how is it calculated ?

- (d) Ferrell's law.
- (e) Types of Precipitation.
- (f) Local winds and its two examples.
- (g) Define pollution and pollutants.
- (h) Trade Winds.
- (i) Horse Latitudes.
- (j) Tropopause.
- (k) Valley wind.
- (l) Ocean deeps.
- (m) Tide.
- (n) Benthos.
- (o) Planktons.

10×2=20

UNIT—I

- 2. Explain Weather and Climate. Discuss the nature and scope of Climatology. 3+7=10
- 3. Discuss the physical structure of the Atmosphere with the help of a diagram. 10

UNIT—II

- 4. What is meant by Atmospheric disturbances and Wind System ? Discuss different types of Pressure Belts and their formation with the help of diagrams. 4+6=10
- 5. Write a detailed essay on Atmospheric Pollution, its causes, consequences and controls. 10

UNIT—III

6. What is meant by Ocean and Oceanography ? Discuss the major topographical features of the Ocean floor. 10
7. What is Ocean Water Temperature and Salinity ? Discuss the ocean water salinity pattern in the world. 10

UNIT—IV

8. What are Ocean Water Movements ? Discuss Ocean Currents of Atlantic Ocean with the help of map. 2+8=10
9. Write brief notes on :
- (a) Marine Deposits and its types.
- (b) Corals : its origin and types. 2×5=10

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (1) कुल पाँच प्रश्न कीजिए। प्रश्न सं. 1 अनिवार्य है। चार यूनिटों में से प्रत्येक में से एक प्रश्न का चयन करें। उपयुक्त मानचित्रों/आरेखों और उदाहरणों के लिए श्रेय दिया जाएगा। छात्र विश्व/देश के अचिह्नित/पारदर्शी स्टेंसिल और रंगीन पेन/पेंसिल का उपयोग कर सकते हैं।

(2) यू.एस.ओ.एल./रीअपीयर/इम्प्रूवमेंट उम्मीदवारों के लिए जिनका आंतरिक मूल्यांकन के लिए पहले मूल्यांकन नहीं किया गया है, उनके मामले में प्रश्न पत्र संबंधित पेपर का आवंटित अधिकतम अंकों का होगा।

1. कोई भी दस प्रश्न (प्रत्येक लगभग 25 शब्दों में) कीजिए :—
- (a) “जलवायु विज्ञान और मौसम विज्ञान” शब्दों की व्याख्या करें।
- (b) तापमान का अपवर्तन।

- (d) शीतल हवा (उपग्रह) और इसकी गणना कैसे की जाती है ?
- (e) धरेर के प्रभाव ।
- (f) जल के प्रकार ।
- (g) स्थानीय जलवायु और इसके दो उदाहरण ।
- (h) प्रदूषण और प्रदूषकों को परिभाषित कीजिए ।
- (i) मौसमी हवाएँ ।
- (j) शान्त अक्षांश ।
- (k) ट्रोपोपोज ।
- (l) घाटी की हवाएँ ।
- (m) महासागर की गहराई ।
- (n) ज्वार ।
- (o) बेन्थोस ।
- (o) प्लवक ।

$$10 \times 2 = 20$$

यूनिट—I

2. मौसम और जलवायु की व्याख्या करें। जलवायु विज्ञान की प्रकृति और कार्यक्षेत्र की चर्चा कीजिए।
3. एक चित्र की सहायता से वायुमंडल की भौतिक संरचना की चर्चा कीजिए।

$$3 + 7 = 10$$

$$10$$

यूनिट—II

4. वायुमंडलीय विक्षोभ एवं पवन तंत्र से क्या तात्पर्य है ? विभिन्न प्रकार की दाब पेटियों और उनके निर्माण की चर्चा चित्रों की सहायता से कीजिए।
5. वायुमंडलीय प्रदूषण पर एक विस्तृत निबंध और इसके कारणों, परिणामों और नियंत्रण को लिखिए।

$$4 + 6 = 10$$

$$10$$

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਮਹਾਸਾਗਰ ਆਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿਭਾਨ ਸੇ ਕਯਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ? ਮਹਾਸਾਗਰ ਤਲ ਕੀ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਥਲਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਯੋ। 10
7. ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਜਲ ਕਾ ਤਾਪਮਾਨ ਔਰ ਲਵਣਤਾ ਕਯਾ ਹੈ ? ਵਿਸ਼ਵ ਮੇਂ ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਜਲ ਕੀ ਲਵਣਤਾ ਪੈਟਰਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਯੋ। 10

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਜਲ ਸੰਚਲਨ ਕਯਾ ਹੈਂ ? ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ ਕੀ ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਧਾਰਾਓਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਯੋ।
2+8=10
9. ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖਿਓ :
(a) ਸਮੁਦ੍ਰੀ ਜਮਾਕ ਔਰ ਇਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ।
(b) ਕੋਰਲ : ਇਸਕੀ ਉਤਪਤਿ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰ। 2×5=10

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :—** (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਢੁੱਕਵੇਂ ਨਕਸ਼ੇ/ਡਾਇਗਰਾਮ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲਈ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਵ/ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਣ-ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ/ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸਟੈਂਸਿਲ ਅਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਪੈਨ/ਪੈਨਸਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- (2) USOL/ਮੁੜ-ਅਪੀਅਰ/ਸੁਧਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ(ਆਂ) ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਸੰਬੰਧਤ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।
1. ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ :
(a) “ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ” ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
(b) ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਉਲਟਾ।

- (c) ਔਸਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
- (d) ਫੇਰੇਲ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ।
- (e) ਵਰਖਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
- (f) ਸਥਾਨਕ ਹਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ।
- (g) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (h) ਮੌਸਮੀ ਹਵਾਵਾਂ।
- (i) ਸ਼ਾਂਤ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼।
- (j) ਟ੍ਰੋਪੋਪੌਜ਼।
- (k) ਵਾਦੀ ਹਵਾ।
- (l) ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ।
- (m) ਜਵਾਰਭਾਟਾ।
- (n) ਬੈਂਬੋਸ।
- (o) ਪਲੈਂਕਟਨ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
3. ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

3+7=10

10

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਗਤਬਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਡਾਇਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਬੈਲਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
5. ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਇਸਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਲੇਖ ਲਿਖੋ।

4+6=10

10

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
7. ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਖਾਰਾਪਨ ਕੀ ਹੈ ? ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਾਰੇਪਣ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $2+8=10$
9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (a) ਸਮੁੰਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
- (b) ਕੋਰਲ : ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ। $2 \times 5 = 10$